

Intervju: Vladimir Ashkenazy

Man behövde inte säga något som var antisovjetiskt, utan det räckte nästan med att säga något som inte var tillräckligt prosovjetiskt för att hamna i blåsväder

Den ryske pianisten och dirigenten **Vladimir Ashkenazy** har varit en av de främsta musikerna under flera decennier. Nyligen meddelade han att han avslutar sin 70 år världsomspännande långa karriär. Ashkenazy har även varit synnerligen välrepresenterad på skiva med otaliga inspelningar i ett brett repertoarspann.

För mig personligen blev Ashkenazy tidigt en musikidol. Det var just genom Ashkenazys många inspelningar av pianomusik som musik blev ett huvudintresse och en passion för mig. Han har även varit viktig för mitt sätt att se på musik som både konstform och livsåskådning. Jag fick tyvärr aldrig uppleva honom som pianist live, men på dirigentpulten har jag hört och sett honom framträda tre gånger; i London 2010, i Paris 2014 och i Berlin 2019. I samband med den sista konserten fick jag även tillfälle att träffa honom

tillsammans med hans fru **Thórunn Jóhannsdóttir** för en kort intervju efter en repetition med Deutsches Symphonie-Orchester Berlin som han skulle dirigera i Berlins Philharmonie dagen därpå.

Vladimir Ashkenazy föddes i en musikerfamilj i Gorkij i dåvarande Sovjetunionen den 6 juli 1937. Pappan David var pianist och det tog inte lång tid innan han upptäckte sonens stora begåvning.

- Jag började spela piano redan vid sex års ålder. Min pappa var pianist, men mer av en "lättviktare". Han spelade nästan aldrig den stora pianorepertoaren utan ackompanjerade mest sångare och balettdansare. Pianot var dock alltid där hemma och jag började spela och det var först pappa som undervisade mig. Så småningom insåg han att jag behövde gå till en riktig pianopedagog.

Vladimir Ashkenazy funderade dock aldrig på framtiden utan allt skedde automatiskt, och mycket tack vare de stora pianotävlingarna som han deltog i början av karriären; Internationella Chopin-tävlingen i Warszawa 1955 (andra pris), Drottning Elisabeth-tävlingen i Bryssel 1956 (första pris) och Internationella Tjajkovskij-tävlingen i Moskva 1962 (delat första pris).

- Jag var en av de bästa i vår lokala skola och senare en av de bästa på konservatoriet i Moskva, så min lärare började skicka mig på pianotävlingar och helt plötsligt var jag en känd musiker. Men det var inte enkelt att bli känd så snabbt; jag saknade en grundrepertoar, så jag fick börja med att bygga upp en grundläggande konsertrepertoar.

- Men naturligtvis har det haft en betydelse för karriären att delta i dessa tävlingar, även om det är svårt för mig att säga idag efter så lång tid. Tävlingar var också ett utmärkt tillfälle att få socialt och musikaliskt utbyte med andra pianister. När man träffar och lyssnar på musiktalanger så lär man sig också mycket själv och får inspiration. Många av de medtävlade är också fortfarande mina vänner.

Vladimir Ashkenazy under en pianolektion med Anaida Sumbatian 1948 © Klaus Hennch, Kilchberg/Zürich

Drottning Elisabeth-tävlingen i Bryssel var inte bara en vanlig musikresa för Ashkenazy, utan faktiskt också hans första kontakt med väst.

- Det var nästan surrealistiskt att som artonåring åka till väst. Jag kunde inte förstå att allt kunde vara så fritt, att människor var så trevliga och vänliga och att de inte var rädda för någonting. Det var helt enkelt en fantastisk upplevelse som man inte kunde föreställa sig som sovjetisk medborgare.

- Men jag hade ändå aldrig några planer på att lämna Sovjetunionen och bosätta mig i väst. Jag var inte den "typen". Jag funderade heller aldrig på det, utan det blev så att jag förälskade mig i en kvinna från väst. Vi träffades i Moskva, gifte oss och sedan levde vi där.

Ashkenazy träffade sin isländska fru Thórunn Jóhannsdóttir medan hon också studerade piano på konservatoriet i Moskva. Hon flikar in och berättar hur de kom fram till att det är bäst att lämna Sovjet och bosätta sig i Väst.

- Jag hade aldrig för avsikt att få honom att lämna Sovjet, säger hon, men de behandlade mig extremt illa. Jag var född på Island och hade bara ett isländskt

pass, men myndigheterna meddelade min man att om jag inte blir sovjetisk medborgare så kommer han inte att få någon karriär. Island på den tiden tillät inte ett andra medborgarskap så jag förlorade mitt isländska medborgarskap och blev fånge i Sovjetunionen. Jag fick då höra att jag hade blivit medborgare i de "friaste landet i världen". Vid det ögonblicket insåg jag att det var ingen plats att stanna på, och sedan rullade det på.

- När min man hade sin första konsert i London 1963 fick jag inte följa med honom. Jag hotade myndigheterna med att gå till isländska ambassaden och göra en stor sak av det. Island var då ett litet land med endast 270000 invånare och de skulle hjälpa mig även om jag inte hade något isländskt medborgarskap längre.

- Jag fick till slut åka med min man till London och när vi väl var där bestämde vi oss för att inte återvända tillbaka till Sovjet. Så vi stannade i väst, först i London 1963 till 1968, sedan på Island 1968 till 1978 och slutligen i Schweiz från 1978 till idag.

För Ashkenazy var det ingen större förlust att lämna Sovjet för gott, snarare innebar det på ett positivt sätt ett nytt kapitel i livet.

- Jag kan verkligen inte säga att jag har saknat "mitt Ryssland", för när man har levt under Sovjetstyret så kan man inte sakna det när man väl har lämnat det. Visst älskar jag fortfarande det ryska folket, den ryska naturen, musiken och litteraturen. Pusjkin och Tolstoj finns fortfarande i mitt hjärta eftersom jag är rysk, men jag har aldrig saknat platsen där jag var (Sovjet). Det fanns ingen personlig säkerhet, man behövde inte säga något som var antisovjetiskt, utan det räckte nästan med att säga något som inte var tillräckligt prosovjetiskt för att hamna i blåsväder. När jag flyttade till väst lärde jag mig hur man tar egna beslut utan att någon säger hur jag ska tänka eller göra.

Vladimir Ashkenazy med frun Thórunn Jóhannsdóttir och sonen Vovka
1963 © Klaus Hennch, Kilchberg/Zürich

Efter 1963 gick Ashkenazys internationella karriär i rasande fart och sedan dess har han varit aktiv i alla världsdelar, men ett "favoritställe" har han inte riktigt haft.

- Jag älskar att vara där det finns bra orkestrar och musiker, där det finns stort intresse för musik och där man får musicera inför relativt fulla konsertsalar. Det spelar ingen roll var i världen det är. Jag trivdes väldigt bra med att vara chefsdirigent i Tokyo och Australien. Japaner älskar klassisk musik, de har extremt bra orkestrar där musikerna är noggranna, uppmärksamma och disciplinerade. Det var också en stor glädje att vara i Australien, ett land som jag älskar och där jag dirigerat i många städer. Sydney och Melbourne har båda förstklassiga orkestrar.

Under de första 30 åren i Ashkenazys karriär var det endast pianorepertoaren som gällde. Men på 1970-talet började han så småningom dirigera och det kom sedan att bli hans huvudsyssla de sista karriäråren.

- Jag hade aldrig trott att jag skulle dirigera en orkester innan det hela började 1972 på Island. **Daniel Barenboim** skulle spela en pianokonsert av Beethoven och dirigenten var tvungen att ställa in. Jag kunde musiken väl så jag fick ta över dirigentpinnen för att rädda konserten. Islands Symfoniorkester som spelade då frågade om jag kunde dirigera dem oftare och därefter var det min agentur som började ordna dirigentengagemang och så började dirigentkarriären. Jag spelar förstås fortfarande piano, nästan varje dag, men men de senaste åren har jag valt att inte spela piano på konsert.

- Jag växte upp med orkestermusik och i mina unga år gick jag på konsert fyra, fem kvällar i veckan. Det var så jag lärde mig orkestermusik. På den tiden var det nästan det enda sättet eftersom ljudkvalitén på musikupptagningarna i Sovjet var förskräcklig.

Ashkenazy har spelat med otaliga musiker och har skapat sig ett enormt nätverk genom åren. Kontaktnätet sträckte sig även till musiklegendarer i det forna Sovjet.

- Jag tyckte mycket om **Emil Gilels**. Jag spelade en gång för honom i hans lägenhet i Moskva och han var väldigt trevlig mot mig. I slutet av 1950-talet träffade jag också **Sjostakovitj**. På den tiden var det faktiskt inte så svårt att komma i kontakt med honom. Jag frågade om jag kunde få spela en av hans pianotrios för honom så han bjöd in mina kompisar och mig till sin lägenhet som låg i centrala Moskva. Vi hade övat mycket innan vi gick dit och han verkade vara nöjd med vårt spel. Vi ville gärna ha feedback efteråt, men han var fåordig och sa bara "Mycket bra! Vill ni ha te nu?".

Vladimir Ashkenazy med Emil Gilels 1956 © Klaus Hennch,
Kilchberg/Zürich

Finns det någon speciell konsert eller evenemang i er karriär som ni minns särskilt mycket?

- Oj, många! Jag vet faktiskt inte vad jag skulle vilja lyfta upp. Jag kommer exempelvis aldrig att glömma den gången jag dirigerade för **Svjatoslav Richter** (med Deutsches Symphonie-Orchester Berlin i Milano 1994). Jag kände honom personligen och han var en av mina favoritpianister. Jag var överväldigad av hans artisteri, en av de bästa musikerna jag någonsin har träffat.

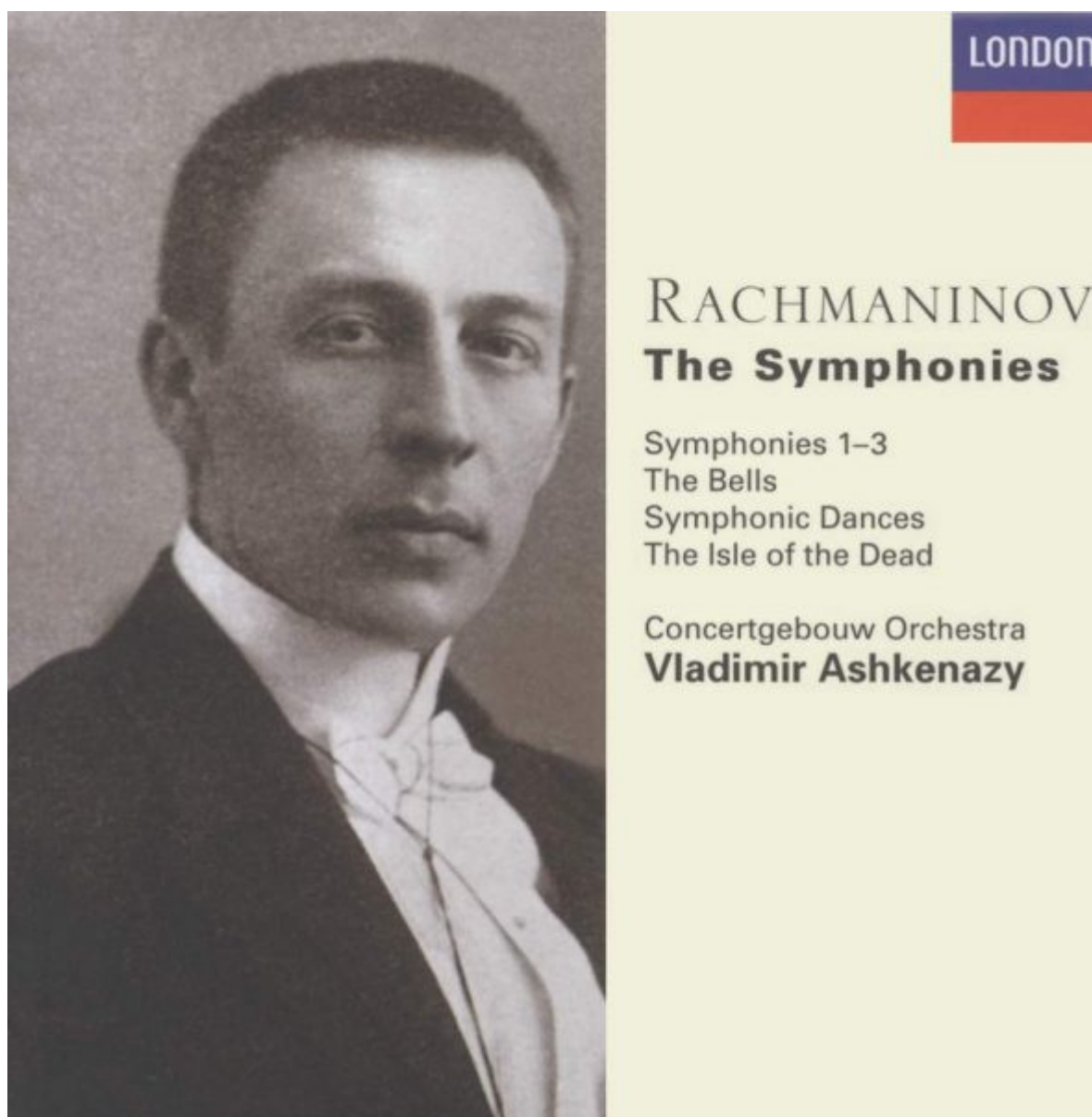
Men en dag kommer Ashkenazy aldrig att glömma. Efter att familjen hade lämnat Sovjet 1963 så besökte de aldrig landet efteråt. Även när de planerade resor var de måna om att välja rutter så att de inte skulle behöva mellanlanda i

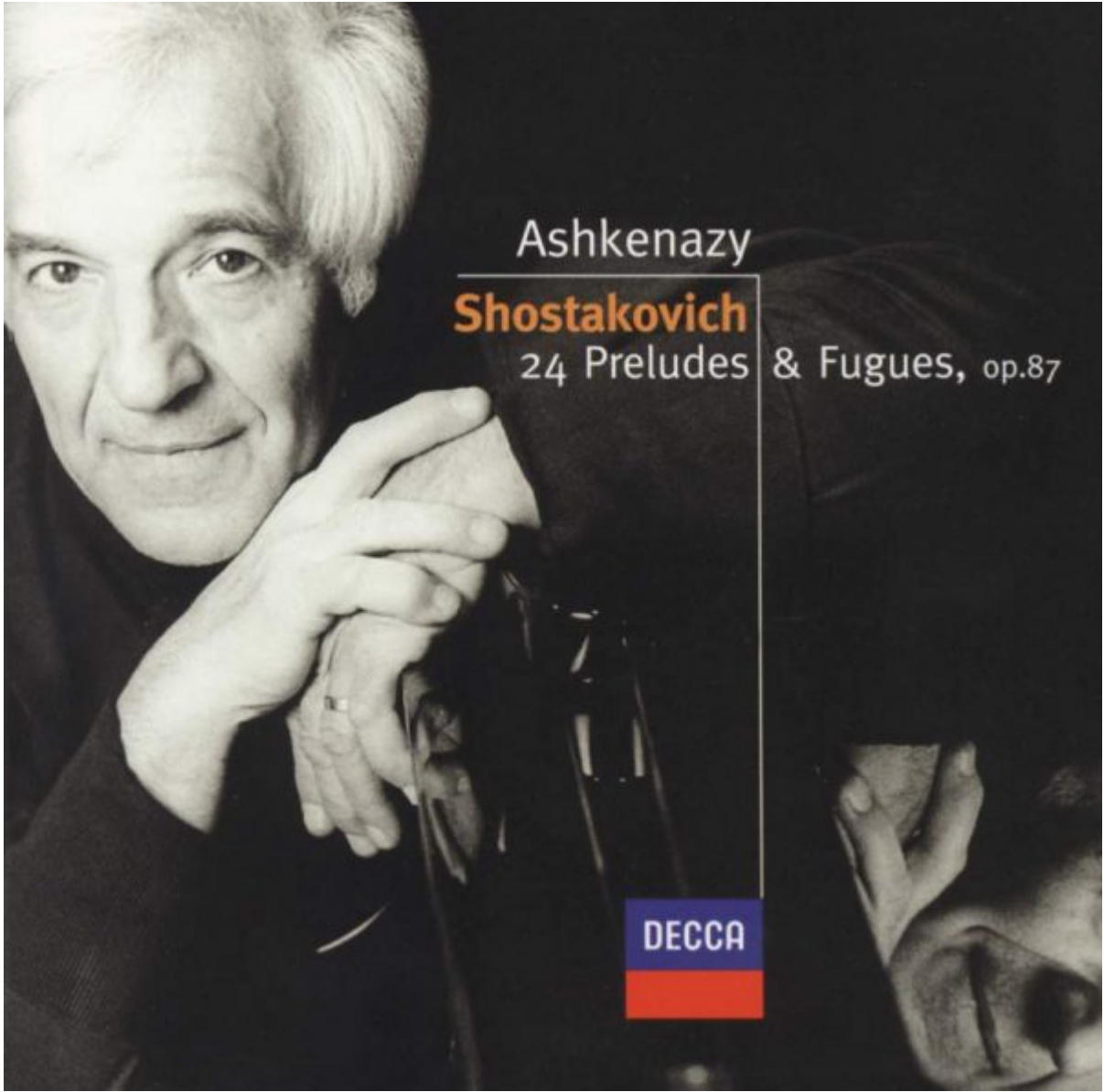
öst. Dock 1989, efter 26 års frånvaro skulle Ashkenazy dirigera Royal Philharmonic Orchestra på Bolshojteatern i Moskva, och lustigt nog så råkade familjen landa i Sovjet just den 9 november 1989...

- Kan du föreställa dig det? Efter 26 år borta återvände jag just dagen Berlinmuren föll, vilket var början på slutet. Vi skulle träffa **Michael Gorbatjov** den dagen, men en av hans arbetare meddelade oss att Gorbatjov var extremt upptagen och hade ingen möjlighet att ta emot oss. En dag senare hörde vi att Berlinmuren hade fallit och då förstod vi varför. Helt otroligt...det kunde bara inte bli ett bättre sammanträffande.

Yehya Alazem

CD-/DVD-/Bok-rekommendationer

Ashkenazy

Shostakovich

24 Preludes & Fugues, op.87

Vladimir Ashkenazy

Sibelius

The Symphonies

Tone Poems

Violin Concerto

Philharmonia Orchestra

DECCA

ADRM

421 453-2 (DMA)

O V A T I O N

DECCA

BEETHOVEN
THE VIOLIN SONATAS
Itzhak Perlman
Vladimir Ashkenazy

DECCA

DIGITAL

Richard Strauss

Eine Alpensinfonie

Till Eulenspiegel

The Cleveland Orchestra

Vladimir Ashkenazy

Vladimir
ASHKENAZY

SHOSTAKOVICH
THE SYMPHONIES

ROYAL PHILHARMONIC ORCHESTRA
ST PETERSBURG PHILHARMONIC ORCHESTRA
NHK SYMPHONY ORCHESTRA

A close-up, black and white portrait of Vladimir Ashkenazy, looking down and slightly to the right. The lighting is dramatic, highlighting his facial features against a dark background.

DECCA

ASHKENAZY

THE COMPLETE PIANO CONCERTO RECORDINGS

The
Christopher
Nupen
Films

Vladimir
Ashkenazy

MASTER MUSICIAN

Including

The Vital Juices are Russian

The conductor

Ashkenazy on music and musical gifts

Sergei Rachmaninov's

Corelli Variations Op. 42

Introduced and played

by Vladimir Ashkenazy

with

THORUNN ASHKENAZY

DANIEL BARENBOIM

ITZHAK PERLMAN

EDO DE WAART

THE ROTTERDAM PHILHARMONIC
ORCHESTRA

*"A retiring man who comes
vividly to life when at the
keyboard. His personality
spills out of the film."*

The Daily Telegraph

Produced by ALLEGRO FILMS
www.allegrofilms.com

ASHKENAZY

BEYOND FRONTIERS

JASPER PARROTT WITH VLADIMIR ASHKENAZY

